

1999.10.09.

Eldördül a frankfurti startpisztoly

1998-ban a fiatal magyar demokrácia nyolc éves történelmében már a harmadik alkalommal történt politikai földindulás. A kormányzó pártok harmadszor veszítettek olyan politikai mozgalmakkal szemben, amelyek négy évvel korábban még nem is léteztek, vagy a szavazatoknak még az egytizedét sem tudták megszerezni. Tanulmányunk célja, hogy a politikai inga ilyen, szinte kiszámíthatatlannak mondható mozgásának és különösképpen a szociálliberális koalíció választási kudarcának szociológiai összetevőit feltárja.

Frankfurt-ügyben elfogult vagyok. Pozitívan. 1994-ben kezdődött, amikor először voltam a könyves Mekkában, a „Hollybookban”, ahogy nevezik, ezen a rémesen fárasztó, áttekinthetetlen, gigantomán rendezvényen, ahová annyi érdeklődő jön el, mint a 650 ezer lakosú Frankfurt fele. A városnak különben is jót tesz a könyvvásár. Ahogy az este is. Az egykor lebombázott, majd ötletszerűen felhőkarcolókkal feldúsított város ilyenkor érdekesebb arcát mutatja. Átéreztem azt a kellemes és fárasztó izgalmat, amit Cristian Troebest ír, a Readers Digest legfrissebb számában. Felidézi a sajátos ritmust, amit hat napig a városnak diktál a megszálló írók, kereskedők, szerkesztők tömege. Nappal tárgyalások és felolvasások, súlyos üzletkötések, esténként sorban állás, hogy be lehessen jutni egy-egy irodalmi, zenei rendezvényre, repkedés fogadásról fogadásra, a szállodában éjjel aztán masszírozni kell a másnapra járóképtelennek tűnő futóműveket. Aztán jön a reggel és minden kezdődik előlről. Pompás irodalmi pletykákat hallani, kinek, mijét, ki, mikor. Na és mennyiben? Ilyentájt osztogatják az irodalmi Nobel-díjat is. Tavaly a vásár alatt derült ki, hogy Saramago kapta, a portugál standon lázas fiesta kezdődött. Idén ilyen szempontból kicsit nyugisabb lesz, a németek már Günter Grass révén zsebükben tudhatják az ez évit. A Paul Kirchében valószínűleg nem ők kapják a Békedíjat, mert azt tavaly elvitte honfitársuk, Martin Walser. Fallebontás ide meg oda, a díjak megítélésénél azért kvóták vannak.

Frankfurt első nekifutásban azt üzeni, hogy még nem kell döntenie Gutenberg és Gates között. Itt az ezredforduló utolsó pillanatában még mindkét kultúra érzékelhetően létezik. S hogy földhözragadt is legyenek, mindkettő elég sok pénzt hoz a házhoz. Mert Frankfurt nem jótékonysági vásár, hanem kemény könyvpiaci üzlet. Ahol vannak preferenciák. Ilyen előny, megkülönböztetett szerep a dísz- vagy vendégország státusz. És idén Magyarország lesz az. Ezért, ha korábban sosem érdekelt volna a dolog, most akkor is enne a fene, hogy ott lehessenek. De megmondom az őszintét, első pillanattól fogva izgatott. Kormányok jöttek-mentek, permutáltak a kultuszminiszterek, koncepciók és zsűritagok, engem nem lehetett megrendíteni az Ügy iránti lelkesedésemben. (Egyébként nem nagyon kell pironkodni némely megelőző perpatvar miatt. Ezzel nem voltunk egyedül. A tavalyi díszvendég, Svájc, korábban saját parlamentjében gyilkolódott és köbgyökölődött, hogy vajon megfelelő arányú rétoromán szerző lesz-e jelen műveivel Frankfurtban. S most, hogy a németek föllélegezhetnek, a magyaroknál minden rendben van, már rutinosan fogadták a hírt, hogy a 2001-es görög díszvendégbizottság bizony lemondott, és a jövő évi várományos, Lengyelország előkészületeivel is bajok vannak. Szóval nemcsak a történelem az élet tanítómestere, hanem adott esetben mi, magyarok is.)

Tavaly, amikor Pröhle államtitkár a frankfurti tájékoztatón azt mondta, hogy Magyarország izgalmas hely és kultúrája is az, nem képletesen beszélt. Ami az előkészületeket illeti, izgalomban hiány nem volt. Sértődések és sértettségek, koncepciók ütközése, bürokratikus tetyetyaság, a feladat-lehetőség nagyságának fel nem fogása. Kezdeti vita arról, hogy milyen legyen az a magas kultúra, amely megmutogatja magát, ezzel szemben érveltek mások, a vásár vásári jellegét hangoztatva. Aztán listák és ellenlisták, kiegészítő listák. (Sőt, ugye tudjuk, hogy bizonyos pártvezér saját lapjában még kurzivált is a szerzők vélhetőérvonala alapján. Szegény persze hibákat is vétett, ő se tudhat mindent, illetve egyszerűsít: az ellenség mindig kurzív.) Felejtsük el, nem fontos. Ami lényeges, hogy kedden délután az 5300 négyzetméteres, Ferenczi István és Ekler Dezső tervei alapján felállított magyar pavilonban Hámori József megnyitó szavaival megkezdődik a díszvendég ország bemutatkozása. Kevés díszvendég mondhatja el magáról, hogy köztársasági elnöke maga is író ember, s hogy a másik laudátor, Esterházy Péter Németországban olyan jól ismert, mintha az ottani írószövetségnek volna a tagja. Lehet mondani, így könnyű.

A kultusztárca rendesen a zsebébe nyúlt. Több mint 400 milliót spendírozott e célra, 200 milliót a különböző minisztériumok adtak, a fogadó ország hozzájárulása közel 400 millió forint. Ez a közel egymilliárd teszi lehetővé, hogy Frankfurtban tízezer magyar könyv kint lehessen, az adófizetők pénzéből 250 hazai szerző művét fordították le, a többitől külföldi kiadók gondoskodtak. Kilencvennégy magyar könyvműhely lesz jelen, s a Frankfurt Kht. hatszáz író, művészt utaztat a helyszínre. Élő adás.

De miként korábban írtam már, a vendégország nem csak nemzeti pavilonjába invitálja az érdeklődőket, hanem kapcsolódó kulturális rendezvényekkel is kábítja majd. A mellékrendezvényeket a zenei, film-, színház-, képzőművészeti kurátorok szervezték, technikai lebonyolításában viszont fontos szerepet kapott a Frankfurt Kht. Korábban lapunkban már írtunk arról, hogy milyen zenei, filmes és képzőművészeti felvonulás lesz Frankfurtban, most néhány szóval szeretném jelezni, hogy a hazai színház miként debütál Germániában. A könyvkiállítás idején hat magyar darab premierje lesz. Karinthy Ferenc: Gellérthegy álmai, Örkény István: Tóthék, Nádas Péter: Takarítás, Nagy András: Alma, **Eörsi István**: Interjú és Jób műveit mutatják be. A Frankfurter Köstlerhausban a budapesti Trafó-fesztivál keretében a KOMPmÁNIA és Szabó Réka fiatal koreográfusok előadását tekinthetik meg az érdeklődők.

Frankfurtban egyébként tanulni is lehet. Kell is. Néhány évvel korábban Kőbányai János épp mellettem nézegette a holland kiállítók standjait, ahol a szerzők hatalmas portréi virítottak. Ezt én is megcsinálom, morogta magában Kőbányai. S már a következő könyvhéten azt láttam, hogy a Vörösmarty téren a Múlt és Jövő sátrai rendesen ki vannak dekorálva a szerzők képeivel. Apróság persze, de tanulni és eltanulni sok mindent lehet. Egy kicsi illusztráció arról, hogy mi mindent képesek besúfolni a kiállítás szervezői egy napra. Tetszésre kiválasztom az október 13-át, nem lévén babonás, hogy felsoroljam, mi minden lesz például aznap. A Frankfurt '99 Kht. által támogatott könyvújdonságokat bemutatja Pröhle Gergely, Károlyi Dóra, Rácz Péter, Multimédia CD-k, A magyar könyvtárak egy évszázad tükrében, A digitális könyvtár tevékenysége és kínálata, A keleti gyűjtemény, Magyar irodalom határok nélkül: Grendel Lajos, Szigeti László, Peter Zajac, a Tibor Schäfer Verlag bemutatja új magyar történelmi kiadványait, a Pont Kiadó bemutatja Conflux programját, Egy író államférfi: Göncz Árpád, résztvevők Part István, Oplátka András, A DAAD magyar ösztöndíjasai, bemutatkozik a Marita Margescu Kiadó, Kiadók és a

nemzeti kisebbségek könyvtárellátásának koordinálása, Úti cél Magyarország (a Magyar Turizmus Hivatal bemutatkozása), bemutatkozik a Jelenkor Kiadó, Könyvújdonságok: Jókai Anna, Kukorelly Endre, Mezei Katalin új művei, **Eörsi István** dedikál, Zsidók Magyarországon tegnap és ma (Kovács András és Konrád György beszélgetése), A média és a rendszerváltozás Tolvaly Ferenc, Henning Röhl, Egyszeres novellák (Mácsai Pál Örkény-felolvasása), Magyar művészkönyvek kiállítása, Magyar művészkönyvek könyvtára, Felolvasás: Bartis Attila, Horányi Katalin, Parti Nagy Lajos, Tar Sándor, Németh László – új német nyelvű kiadásokban, bemutatkozik a Balassi Kiadó, a Kaligram Kiadó estje, Gálakoncert, vezényel Kocsis Zoltán, fordítói szeminárium, író és fordító beszélgetése: Závada Pál és Henning Paetzke, Szabó Magda négy évtizede sikeresen Magyarországon (beszélgetőtárs Éva Haldimann), a Lettre Internationale magyar kiadása, felolvasások, Álmodás vására, kézműves vásár és utcaszínház, Magyar Illusztrátorok Társaságának bemutatkozása.

Nem hiszem, hogy ez a tizenharmadika különösebben izgalmasabb lenne, mint a többi, csak mint cseppben a tenger jelzi, hogy mennyire érdekes, tagolt és sokszínű lesz a bemutatkozás.

Még hetvenkét óra van hátra, és tényleg eldördül a startpisztoly. Már csak azon kell szurkolni, hogy az égi és ninivei hatalmak ne küldjenek földrengést, tornádót, atomrobbanást vagy terrorista merényletet. Mert ha minden a tervek szerint alakul, Frankfurt sikertörténet lesz. S a babérokból juthat mindenkinek. És jutnia is kell.

V. Bálint Éva